

AKRAN ZORBALIĞININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: KARAMAN ÖRNEĞİ¹

INVESTIGATION OF PEER BULLYING ACCORDING TO SOME VARIABLES:
THE CASE OF KARAMAN

Doç. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, tbingol@fsm.edu.tr

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0000-0002-1104-2244

Hüseyin Atakan KOÇAK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans, huseyinatakan.kocak@stu.fsm.edu.tr

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0000-0001-7831-6214

Ramazan ÇAKICI

Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi, ramazan.cakici70@gmail.com

Karaman / Türkiye

ORCID: 0000-0002-7937-6742

Cem AVUTMUŞLU

Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi, escesel@gmail.com

Karaman / Türkiye

ORCID: 0000-0002-2174-2471

¹ Bu çalışma 27-29 Ocak 2023 tarihlerinde İksad Kongre tarafından düzenlenen 5.Uluslararası Ankara Multidisipliner Bilimsel Çalışmalar Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyine göre fiziksel zorbalık mağduru olma, dışlama mağduru olma, söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma ve eşyalarına zarar verilmesine maruz kalma boyutlarında farklılık olduğu, fiziksel zorbalık yapma, sözel zorbalık yapma ve dışlama yapma boyutlarında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, alt boyutlar arasında yapılan korelasyon testinde ise, tüm değişkenler arasında güçlü ilişkiler tespit edilmiştir. Bu çalışma, akran zorbalığının Karaman ilindeki durumunu ortaya koymak için yürütülmüştür. İlerleyen çalışmalar ise sebepler ve akran zorbalığını önleme çalışmaları üzerine yoğunlaşabilir.

Derya DİKDERE

Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi, deryadikdere@gmail.com

Karaman / Türkiye

ORCID: 0000-0001-7324-8603

Hatice İNCEKARA ARSLAN

Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi, haticeincekara-86@gmail.com

Karaman / Türkiye

ORCID: 0000-0003-3275-5398

ÖZET

Okullarda görülen en büyük şiddet davranışlarından birisi akran zorbalığıdır. Akran zorbalığı, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan bir saldırganlık türü olarak adlandırılabilir (Pişkin, 2002). Bu araştırmanın amacı, Karaman ili, Merkez ilçesindeki ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin, akran zorbalığı düzeylerinin belirlenmesi ve cinsiyet, ebeveynlerinin hayatta olma durumları, anne ve babanın eğitim düzeyi, gelir durumu, çocuğun kiminle yaşadığına göre ve okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma bu çalışmada, veri elde etme yöntemi olarak Demografik Bilgi Formu ve Akran Zorbalığı Ölçeği-Ergen Formu kullanılmıştır (Ayas, 2015). Araştırmaya Karaman ili, Merkez ilçesindeki ortaokullarda okuyan 1200 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerden toplanan 1008 veri değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyete göre alt boyutlardan fiziksel zorba mağduru olma, söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma ve eşyalarına zarar verilmesi boyutlarına göre farklılık gösterdiği, yine cinsiyete göre alt boyutlardan fiziksel ve sözel zorbalık yapma ile söylenti çıkarma ve yayma boyutlarının farklılık gösterdiği saptanmıştır. Okul türüne göre hem zorbalık hem de kurban boyutunda farklılık göstermediği saptanmıştır. Ebeveynlerinin hayatta durumuna göre fiziksel zorbalık yapma, sözel zorbalık yapma boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Ailenin gelir durumu düzeyine göre dışlama mağduru olma, söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma alt boyutlarında farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Akran Zorbalığı, Tarama Modeli

ABSTRACT

One of the biggest violent behaviors seen in schools is peer bullying. Peer bullying can be called as a type of aggression that results in one or more students deliberately and continuously disturbing students who are weaker than them (Pişkin, 2002). The purpose of this research is to investigate the secondary school 6 in the central district of Karaman province.it is determining the levels of peer bullying of classroom students and determining whether gender differs according to the survival status of their parents, the educational level of the mother and father, income status, who the child lives with and the type of school. This research, in which the screening model was used, Demographic Information Form and Peer Bullying Scale-Adolescent Form were used as data acquisition methods in this research (Ayas, 2015). 1200 students studying in secondary schools in the central district of Karaman province participated in the research. 1008 data collected from these students were taken into consideration. As a result of the research, it was found that being a victim of physical bullying, being a victim of rumor extraction and spreading and damaging their belongings differ according to the dimensions of being a victim of physical bullying, physical and verbal bullying and rumor extraction and spreading dimensions differ from the sub-dimensions according to gender. It was found that there was no difference in both bullying and victim size according to the type of school.

There are significant differences in the dimensions of physical bullying and verbal bullying according to the situation of their parents in life. It has been determined that there are differences in the sub-dimensions of being a victim of exclusion, being a victim of rumor extraction and spreading according to the level of income status of the family. It was found that there was no significant difference according to the level of education of the father. It has been determined that there is a difference in the dimensions of being a victim of physical bullying, being a victim of exclusion, being a victim of spreading rumors and being exposed to damage to their belongings, physical bullying, verbal bullying and exclusion according to the mother's educational level.

On the other hand, in the correlation test conducted between the sub-dimensions, strong relationships were found between all variables. Decency tests were performed to determine the correlation between the sub-dimensions. Decency tests were performed. This study was conducted to reveal the situation of peer bullying in Karaman province. In future studies, he/she can focus on the causes and peer bullying prevention studies.

Keywords: Karaman, Peer Bullying, Scanning Model

1.GİRİŞ

Günümüzde okullar, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında, öğrencileri fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan geliştirme ve destekleme görevlerini de yürütmektedirler. Bu gelişim ve değişimin en önemli faktörlerinden birisi öğrencilerin akranları ile kurdukları ilişkilerdir. Akranları ile kurduğu olumlu ilişkilerle öğrenci hem akademik anlamda hem de sosyal yaşantısında mutlu hissedebilir. Ancak öğrencinin bu amacına ulaşmasının önündeki en büyük engellerden bir tanesi de tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan akran zorbalığı problemidir (Uysal ve Dinçer, 2012).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, akran zorbalığı probleminin henüz okul öncesi dönemde meydana geldiğini ortaya koymaktadır (Alsaker ve Gutzwiller-Helfenfinger, 2009). Akran zorbalığı, saldırgan davranışların bir veya birden çok öğrenci tarafından yine birden çok öğrenciye karşı uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Olweus, 1993). Bir davranışın akran zorbalığı olarak kabul edilebilmesi için bilinçli ve kasıtlı olarak zarar vermeyi amaçlaması, bu eylemin devamlı yapıyor olması ve zorba ve zorbalığa maruz kalan kişi arasında mutlaka bir güç dengesizliğinin olması gerekmektedir (Olweus, 1993). Pişkin (2002) tarafından yapılan bir başka tanımda ise, zorbalığa maruz kalan kişinin kendisini koruyamayacak durumda olduğu ve kendisine bir ya da birden çok kişi tarafından bilinçli, kasıtlı ve devamlılık arz edecek şekilde uygulanan saldırgan davranışlar olarak ifade edilmiştir.

Olweus (1993) akran zorbalığını tanımlamasının yanı sıra, akran zorbalığının türlerinden de ilk kez bahsetmiştir. Bu türler, fiziksel, sözel, sosyal dışlama şeklindedir. Daha sonrasında ise ilişkisel zorbalık ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte sanal/siber zorbalık da sınıflamalara dahil edilmiştir (Özdemir ve Akar, 2011).

Fiziksel güç kullanarak gerçekleştirilmiş olan zorbalık davranışları fiziksel zorbalık olarak tanımlanmaktadır (Smith, 2016). Okul öncesi ve ilköğretim döneminde en sık karşılaşılan ihtimali olan zorbalık türüdür (Uysal ve Dinçer, 2012). Tekme atmak, tokat atmak, yumruklamak, vurmak gibi davranışlar fiziksel zorbalık davranışları arasında gösterilebilir.

Fiziksel zorbalık, diğer zorbalık türlerine göre fark edilmesi daha kolay bir zorbalık türüdür (Gürhan, 2017). Sözel zorbalık ise, sözel ifadeler, negatif yargılar ve yersiz atıflarla gerçekleştirilen zorbalık türü olarak tanımlanmaktadır (Atik ve Güneri, 2013). Sözel zorbalık davranışları arasında alay etmek, lakap takmak, küfür etmek, dalga geçmek gibi davranışlar yer almaktadır (Pişkin, 2010).

Öğrencilerin sosyal ilişkilerine zarar veren davranışlar, ilişkisel zorbalık olarak tanımlanmaktadır (Ayas ve Pişkin, 2011). Dedikodu yapmak, arkadaş gruplarından dışlamak, görmezden gelmek ve asılsız söylentiler çıkarmak ilişkisel zorbalık davranışları olarak kabul edilmektedir (Ayas ve Pişkin, 2011). Fark edilip, müdahalede bulunulması en zor zorbalık türü olarak bilinmektedir.

Bu sebeple diğer zorbalık türlerine göre zorbalığa maruz kalan öğrencide bıraktığı etkinin daha çok hasar verici olduğu düşünülmektedir.

Bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi teknolojik aletler kullanılarak yapılan saldırgan davranışlar sanal/siber zorbalık olarak adlandırılmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2014). Kimliğini gizlemek, paylaşımlarına olumsuz yorumlar yapmak, hakaret etmek, bir başka kişinin bilgilerini kullanarak sosyal medya hesapları açmak, sosyal medya aracılığı ile uygunsuz içerikler paylaşmak, sosyal medya hesapları aracılığı ile dışlamak, izinsiz olarak fotoğraf ya da videosunu paylaşmak sanal/siber zorbalık davranışları arasında değerlendirilmektedir (Gürhan, 2017).

Akran zorbalığı, okuldaki tüm öğrencileri etkileyen ve bu öğrencilerin çeşitli rollere girmesine sebep olan olaylardır. Bu roller, zorba öğrenciler, zorbalığa maruz kalmış öğrenciler ya da mağdur öğrenciler, zorba/kurban öğrenciler ve izleyiciler olarak tanımlanmaktadır (Menesini ve Salmivalli, 2017). Zorba olarak tanımlanan kişiler genellikle fiziksel yönden güçlü olmasına karşın akademik alanda başarısı bulunmayan çocuklardır ve bu kişiler çatışmalarını güç kullanarak çözmeye çalışırlar (Carney ve Merrell, 2001). Bir başka deyişle, zorbalık davranışlarını sergileyen bu davranışları konusunda da ısrarcı olan kişilerdir. Randall'a (1995) göre zorba kişilerin empatik eğilimleri neredeyse yoktur ve diğerlerinin kendileri hakkında ne düşündüğü hakkında çok az bilgiye sahiptirler. Bu kişiler genellikle kaygılı, depresif, güvensiz ve şiddet eğilimi oldukça yüksek bireylerdir (Salmon ve ark., 1998).

Zorbalığa maruz kalan kişiler ya da mağdurlar, zorba davranışlara maruz kalan kişiler olarak adlandırılabilir (Siyez ve Alim, 2011). Bu kişiler çok fazla anksiyete ve özgüven düşüklüğü yaşayan, olaylara karşı sessiz sakin kalan, nadiren kendini koruma çabasına giren, yaşadığı durumları birisine bildirmekte zorlanan kişilerdir (Gürhan, 2017). Zorba/Kurban kişiler ise, başkaları tarafından yapılan zorba davranışlarına maruz kalan hem de bu davranışları başka öğrencilere sergileyerek zorba konumuna geçen öğrencilerdir. Bu öğrencilerin ne zaman zorba ya da mağdur olacakları bilinmemektedir (Gürhan, 2017). Zorbalığa seyirci olan öğrenciler ise, hem zorba hem de kurbanla arkadaş olan, zorbalık esnasında da pasif kalmayı seçen ve sorumluluk almaktan kaçınan öğrenciler olarak adlandırılabilir (Sullivan ve ark., 2004).

Literatür incelendiğinde, akran zorbalığı ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında birçok çalışma yapılmıştır. Kepenekçi ve Çinkır (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, Türkiye'de liselerde eğitim gören öğrenciler arasındaki zorbalığın ortaya konulması amaçlanmıştır. Yine Özkan ve Çiftçi'nin (2010) yaptığı bir başka çalışmada ise, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda öğrenim gören 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin zorbalık türleri, yapan kişiler, zorbalığın yapıldığı yerler ortaya konulmuştur. Smokowski ve Kopasz (2005) tarafından yapılan bir başka çalışmada, akran zorbalığının dinamiklerine, çeşitliliklerine ve sonuçlarına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Hong ve Espelage (2012) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise okulda zorbalık ve akran mağduriyeti ile ilişkili risk faktörleri değerlendirilmiştir. Sonuçta hem uluslararası hem de ulusal çalışmalar incelendiğinde, akran zorbalığı sorunun yadsınamaz boyutlarda olduğu ve öğrenciler için ciddi sorunlar oluşturduğu görülmektedir.

Bu çalışma, Karaman ilinde 6.sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin akran zorbalık düzeylerini araştırmaktır. Ayrıca akran zorbalığı düzeylerinin cinsiyet, ebeveynlerinin hayatta olma durumları, ailenin gelir düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, çocuğun yaşadığı kişi ve okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Araştırma, 6.sınıf düzeyindeki öğrenciler arasında akran zorbalığı düzeyini ortaya koyma ve sonrasındaki çalışmaların planlamasına yön verecek olması açısından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin kullanıldığı bir betimsel çalışmadır. Tarama modeli, araştırmacı kişiler tarafından daha öncesinde belirlenmiş olan ve cevap seçeneklerinin kullanıldığı geniş bir kitleden veri toplanarak yapılan araştırmalar olarak adlandırılır (Karasar, 2015)

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Karaman ili Merkez ilçesinde 6.sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada tüm evrenden örnek toplanmıştır. Araştırma için 1020 öğrenciden veri toplanmış ancak bu verilerden 1008'i değerlendirilmiştir. Araştırmaya 542 kız öğrenci, 466 erkek öğrenci katılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile Ayas ve Pişkin (2011) tarafından geliştirilen Akran Zorbalığı Ölçeği-Ergen Formu kullanılmıştır. Akran Zorbalığı Ölçeği-Ergen Formu (AZÖEF), kurban ve zorba öğrencilerin belirlendiği bir ölçektir. Bu ölçek, zorba ve kurban boyutları olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca 5'li likert tipi ölçek olup 53 madde ve 6 faktörden oluşmaktadır (Pişkin ve Ayas, 2011). 1-15. maddeler fiziksel zorba ve kurbanı, 16-22. maddeler sözel zorba ve kurbanı, 23-28. maddeler izolasyon zorba ve kurbanı, 29-33. maddeler söylenti çıkarma ve yayma zorba ve kurbanı, 34-43. maddeler eşyalara zarar verme zorba ve kurbanı, 44-53. maddeler ise cinsel zorba ve kurbanı oluşturmaktadır. Bu araştırma için cinsel zorba ve kurbanı olma alt faktörü araştırmacılar tarafından çıkarılmıştır. AZÖEF'in kurban boyutunun iç tutarlılık kat sayısı .93, zorba boyutunun iç tutarlılık kat sayısı ise .92 olarak bulunmuştur (Ayas ve Pişkin, 2011).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Girilen veriler kontrol edilmiş ve hatalı olarak görülen 12 veri silinmiştir. Verilerin normal olarak dağıldığı bu araştırmada t-test ve ANOVA testi kullanılmıştır.

3.BULGULAR

Tablo1: Katılımcıların AZÖEF'ten Elde Ettikleri Puanlar

	Minimum Puan	Karaman İli	Maximum Puan	Seviye
Fiziksel Zorba Mağduru Olma	14	27.10	60	Orta
Sözel Zorba Mağduru Olma	8	15.34	40	Düşük
Dışlama Mağduru Olma	6	11.93	30	Orta
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma	5	9.30	25	Düşük
Eşyalarına Zarar Verilmesi	10	15.21	50	Düşük
Fiziksel Zorbalık Yapma	14	19.66	70	Düşük
Sözel Zorbalık Yapma	8	10.34	40	Düşük
Dışlama Yapma	6	7.94	30	Düşük
Söylenti Çıkarma ve Yayma	5	5.94	25	Düşük
Eşyalara Zarar Verme	10	11.40	50	Düşük

Ortalamalara bakıldığında, katılımcıların akran zorbalığı düzeylerinin düşük ve orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sözel Zorba Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma, Eşyalarına Zarar Verilmesi Mağduru Olma, Fiziksel Zorbalık Yapma, Sözel Zorbalık Yapma, Dışlama Yapma, Söylenti Çıkarma ve Yayma ile Eşyalara Zarar Verme alt ölçeklerinde düşük; Fiziksel Zorba Mağduru Olma ve Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt ölçeklerinde ise orta düzey puanlar elde edildiği görülmüştür.

Tablo 2: 6.sınıf Öğrencilerinin AZÖEF Mağdur Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	t	F	p
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma	Kız	542	26.14	9.71	-3.134	14.245	.002*
	Erkek	466	28.22	11.35			
Sözel Zorbalık Mağduru Olma	Kız	542	15.13	6.45	-1.080	3.252	.281
	Erkek	466	15.59	7.04			
Dışlama Mağduru Olma	Kız	542	11.74	6.21	-1.007	1.754	.314
	Erkek	466	12.14	6.50			
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma	Kız	542	8.97	4.52	-2.379	6.511	.018*
	Erkek	466	9.68	4.98			
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma	Kız	542	14.83	5.88	-2.002	4.301	.046*
	Erkek	466	15.65	7.08			

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formunun alt ölçeklerinden Sözel Zorbalık Mağduru Olma ($t = -1.080$, $p > .05$) ve Dışlama Mağduru Olma ($t = -1.007$, $p > .05$) alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -3.134$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında ise, erkek öğrencilerin fiziksel zorbalık mağduru olma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 28.22$)

Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -2.379$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında ise, erkek öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 9.68$) Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -2.002$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında ise, erkek öğrencilerin eşyalarına zarar verilmesine maruz kalma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 28.22$)

Tablo 3: 6.sınıf Öğrencilerinin AZÖEF Zorba Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	t	F	p
Fiziksel Zorbalık Yapma		Kız	542	19.08	6.70	-2.791	5.440	.005*
		Erkek	466	20.34	7.70			
Sözel Zorbalık Yapma		Kız	542	10.05	3.48	-2.514	11.723	.012*
		Erkek	466	10.06	4.26			
Dışlama Yapma		Kız	542	7.76	2.97	-1.834	8.207	.067
		Erkek	466	8.14	3.60			
Söylenti Çıkarma ve Yayma		Kız	542	5.74	1.81	-3.099	16.379	.002*
		Erkek	466	6.17	2.49			
Eşyalara Zarar Verme		Kız	542	11.20	3.42	-1.804	7.492	.072
		Erkek	466	11.64	4.29			

Katılımcıların AZÖEF zorba alt ölçeklerinden Dışlama Yapma ($t = -1.834$, $p > .05$) ve Eşyalara Zarar Verme ($t = -1.804$, $p > .05$) alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Fiziksel Zorbalık Yapma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -2.791$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında, erkek öğrencilerin fiziksel zorbalık yapma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 20.34$). Sözel Zorbalık Yapma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -2.514$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında, erkek öğrencilerin sözel zorbalık yapma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 10.06$). Söylenti Çıkarma ve Yayma alt ölçeğinde alınan puanların, cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür ($t = -3.099$, $p < .05$). Ortalamalara bakıldığında, erkek öğrencilerin söylenti çıkarma ve yayma düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 6.17$)

Tablo 4: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Ailenin Gelir Düzeyi	N	F	SS	sd	p	Anamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma	Düşük	109				2	.097	
	Orta	861	2.333	518.828	1004			
	Yüksek	37			1006			
Sözel Zorbalık Mağduru Olma	Düşük	109				2		
	Orta	861	2.070	187.511	1004	.127		
	Yüksek	37			1006			
Dışlama Mağduru Olma	Düşük	109				2		
	Orta	861	3.869	310.503	1004	.021*	1-2	
	Yüksek	37			1006			
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma	Düşük	109				2		
	Orta	861	5.397	242.220	1004	.005*	1-2	
	Yüksek	37			1006			
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma	Düşük	109				2		
	Orta	861	1.500	125.879	1004	.224		
	Yüksek	37			1006			

1:Düşük, 2:Orta, 3:Yüksek

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma, Sözel Zorbalığa Mağduru Olma ve Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt boyutundan alınan puanlar ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Dışlama Mağduru Olma ile Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt boyutlarından alınan puanlar ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) saptanmıştır. Dışlama Mağduru Olma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, düşük gelirli ailelerin ($\bar{x} = 13.39$), orta gelirli ailelerden ($\bar{x} = 11.69$) farklılaştığı tespit edilmiştir. Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, düşük gelirli ailelerin ($\bar{x} = 13.39$), orta gelirli ailelerden ($\bar{x} = 11.69$) farklılaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Yapma Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Ailenin Gelir Düzeyi	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Yapma	Düşük	109				2	.225	
	Orta	861	1.494	155.180	1004			
	Yüksek	37			1006			
Sözel Zorbalık Yapma	Düşük	109				2		
	Orta	861	.840	25.132	1004	.432		
	Yüksek	37			1006			
Dışlama Yapma	Düşük	109				2		
	Orta	861	1.539	33.147	1004	.215		
	Yüksek	37			1006			
Söylenti Çıkarma ve Yayma	Düşük	109				2		
	Orta	861	1.001	9.396	1004	.368		
	Yüksek	37			1006			
Eşyalara Zarar Verme	Düşük	109				2		
	Orta	861	1.092	32.494	1004	.336		
	Yüksek	37			1006			

1:Düşük, 2:Orta, 3:Yüksek

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalık Yapma, Sözel Zorbalık Yapma, Dışlama Yapma, Söylenti Çıkarma ve Yayma ile Eşyalara Zarar Verme alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 6: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Annenin Eğitim Düzeyi	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma		İlkokul	318	3.843	1676.65	4	.004*	4-1, 4-2
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148					
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Sözel Zorbalık Mağduru Olma		İlkokul	318	2.322	412.929	4	.055	
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148					
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Dışlama Mağduru Olma		İlkokul	318	3.843	606.946	4	.004*	4-2, 5-4
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148					
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma		İlkokul	318	2.953	262.794	4	.019*	4-1, 4-2
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148					
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma		İlkokul	318	2.764	446.628	4	.026*	4-2
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148					
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					

1: İlkokul, 2: Ortaokul, 3: Lise, 4: Lisans, 5: Yüksek Lisans ve Üzeri

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Sözel Zorbalığa Mağduru Olma alt boyutundan aldıkları puan ile annenin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalığa Mağduru Olma, Dışlama Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma ve Eşyalara Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) saptanmıştır.

Fiziksel Zorbalığa Maruz kalma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 24,74$) ilkökul mezunu ($\bar{x} = 27,80$) ve ortaokul mezunu ($\bar{x} = 28,53$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir.

Dışlama Mağduru Olma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu annelerin ($\bar{x} = 10,40$) çocuklarının, yüksek lisans ve üzeri eğitim almış annelerin ($\bar{x} = 14,80$) çocuklarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Lisans mezunu annelerin ($\bar{x} = 10,40$) çocuklarının, ortaokul mezunu annelerin ($\bar{x} = 28,53$) çocuklarına göre farklılaştığı saptanmıştır. Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 24,74$) ilkokul mezunu ($\bar{x} = 27,80$) ve ortaokul mezunu ($\bar{x} = 28,53$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir. Eşyalara Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 24,74$) ortaokul mezunu ($\bar{x} = 28,53$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Yapma Düzeylerinin Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Annenin Eğitim Düzeyi	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Yapma		İlkokul	318	3.660	716.971	4	.006*	4-1
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148			994		
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Sözel Zorbalık Yapma		İlkokul	318	4.683	260.447	4	.001*	3-1, 4-1
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148			994		
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Dışlama Yapma		İlkokul	318	2.575	104.475	4	.036*	4-1
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148			994		
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Söylenti Çıkarma ve Yayma		İlkokul	318	1.653	28.055	4	.159	
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148			994		
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					
Eşyalara Zarar Verme		İlkokul	318	1.481	75.925	4	.206	
		Ortaokul	231			994		
		Lise	277			998		
		Lisans	148			994		
		Yüksek Lisans ve üzeri	25					

1: İlkokul, 2: Ortaokul, 3: Lise, 4: Lisans, 5: Yüksek Lisans ve Üzeri

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Söylenti Çıkarma ve Yayma ile Eşyalara Zarar Verme alt boyutundan aldıkları puan ile annenin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Fiziksel zorbalık yapma, Sözel Zorbalık Yapma ve Dışlama yapma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile annenin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) tespit edilmiştir.

Fiziksel Zorbalık Yapma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 14,17$) ilkokul mezunu ($\bar{x} = 20,51$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir. Sözel Zorbalık Yapma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lise mezunu annelerin ($\bar{x} = 9,96$), ilkokul mezunu ($\bar{x} = 20,51$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca yine aynı boyutta, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 14,17$) ilkokul mezunu ($\bar{x} = 20,51$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir. Dışlama Yapma alt ölçeğinde farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan TUKEY testinde, lisans mezunu olan annelerin ($\bar{x} = 14,17$) ilkokul mezunu ($\bar{x} = 20,51$) annelerden farklılaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 8: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Anova Testi Sonuçları

Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma	İlkokul	260			4	
	Ortaokul	190	1.971	878.283	992	.097
	Lise	282			996	
	Lisans	211				
	Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Sözel Zorbalık Mağduru Olma	İlkokul	260			4	
	Ortaokul	190	1.507	272.967	992	.198
	Lise	282			996	
	Lisans	211				
	Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Dışlama Mağduru Olma	İlkokul	260			4	
	Ortaokul	190	.295	47.303	992	.882
	Lise	282			996	
	Lisans	211				
	Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma	İlkokul	260			4	
	Ortaokul	190	.566	51.100	992	.687
	Lise	282			996	
	Lisans	211				
	Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma	İlkokul	260			4	
	Ortaokul	190	.409	68.026	992	.802
	Lise	282			996	
	Lisans	211				
	Yüksek Lisans ve üzeri	54				

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalığa Mağduru Olma, Sözel Zorbalığa Mağduru Olma, Dışlama Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma ve Eşyalara Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 9: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Yapma Düzeylerinin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Babanın Eğitim Düzeyi	N	F	SS	sd	p
Fiziksel Zorbalık Yapma		İlkokul	260	1.354	279.500	4	.248
		Ortaokul	190			992	
		Lise	282			996	
		Lisans	211				
		Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Sözel Zorbalık Yapma		İlkokul	260	1.165	69.125	4	.325
		Ortaokul	190			992	
		Lise	282			996	
		Lisans	211				
		Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Dışlama Yapma		İlkokul	260	1.523	64.633	4	.193
		Ortaokul	190			992	
		Lise	282			996	
		Lisans	211				
		Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Söylenti Çıkarma ve Yayma		İlkokul	260	1.368	25.278	4	.243
		Ortaokul	190			992	
		Lise	282			996	
		Lisans	211				
		Yüksek Lisans ve üzeri	54				
Eşyalara Zarar Verme		İlkokul	260	.802	46.100	4	.524
		Ortaokul	190			992	
		Lise	282			996	
		Lisans	211				
		Yüksek Lisans ve üzeri	54				

Tablo 9’da görüldüğü üzere, Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalık Yapma, Sözel Zorbalık Yapma, Dışlama Yapma, Söylenti Çıkarma ve Yayma ve Eşyalara Zarar Verme alt boyutlarından aldıkları puanlar ile babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 10: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Çocuğun Yaşadığı Kişiye Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Çocuğun Yaşadığı Kişi	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma		Anne ile	82	3.700	1226.294	3	.011*	2-3
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Sözel Zorbalık Mağduru Olma		Anne ile	82	1.872	254.174	3	.133	
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Dışlama Mağduru Olma		Anne ile	82	2.073	250.127	3	.102	
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma		Anne ile	82	2.556	172.621	3	.054	
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma		Anne ile	82	2.743	343.462	3	.042*	
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					

1: Anne ile, 2: Baba ile, 3: Anne ve baba ile, 4: Anne ve baba dışında birisi ile

Tablo 10’da görüldüğü üzere, Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Sözel Zorbalığa Mağduru Olma, Dışlama Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) tespit edilmiştir. Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma boyutunda aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür.

Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma alt boyutunda aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür. Meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, babası ile ($\bar{x} = 36.03$) yaşayan çocukların, anne ve babası ile ($\bar{x} = 26.87$) yaşayan çocuklara göre farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 11: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Çocuğun Yaşadığı Kişiyeye Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumları	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Yapma		Anne ile	82	4.581	706.223	3	.003*	2-3, 2-1
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Sözel Zorbalık Yapma		Anne ile	82	3.940	176.295	3	.008*	2-3, 2-1
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Dışlama Yapma		Anne ile	82	2.702	86.907	3	.044*	
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Söylenti Çıkarma ve Yayma		Anne ile	82	4.772	66.361	3	.003*	4-3, 4-1
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					
Eşyalara Zarar Verme		Anne ile	82	2.857	126.753	3	.036*	4-3, 4-1
		Baba ile	14			1004		
		Anne ve Baba ile	896			1007		
		Anne ve Baba dışında birisi	16					

1: Anne ile, 2: Baba ile, 3: Anne ve baba ile, 4: Anne ve baba dışında birisi ile

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinin tüm boyutlarından alınan puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) tespit edilmiştir. Fiziksel Zorbalık Yapma boyutunda aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi değişkenine göre meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, babası ile ($\bar{x} = 26.50$) yaşayan çocukların, annesi ile ($\bar{x} = 19.64$) yaşayan ve anne ve babası ile ($\bar{x} = 19.53$) yaşayan çocuklara göre farklılaştığı saptanmıştır. Sözel Zorbalık Yapma boyutunda aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi değişkenine göre meydana gelen farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, babası ile ($\bar{x} = 36.03$) yaşayan çocukların, anne ve babası ile ($\bar{x} = 26.87$) yaşayan çocuklara göre farklılaştığı saptanmıştır. Söylenti Çıkarma ve Yayma boyutunda aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür. Meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, anne ve babası dışında birisi ile ($\bar{x} = 7.50$) yaşayan çocukların, anne ve babası ile ($\bar{x} = 5.89$) yaşayan çocuklara ve annesi ile ($\bar{x} = 5.93$) yaşayan çocuklara göre farklılaştığı saptanmıştır. Eşyalara Zarar Verme alt boyutunda aldıkları puanlar ile çocuğun yaşadığı kişi arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür.

Meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, anne ve babası dışında birisi ile ($\bar{x} = 7,50$) yaşayan çocukların, anne ve babası ile ($\bar{x} = 5,89$) yaşayan çocuklara ve annesi ile ($\bar{x} = 5,93$) yaşayan çocuklara göre farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 12: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumları		N	F	SS	sd	p
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma		Anne Sağ	15	.511	171.335	1001	3	.675
		Baba Sağ	6					
		Anne ve Baba Sağ	981					
		İkisi de sağ değil	3					
Sözel Zorbalık Mağduru Olma		Anne Sağ	15	.383	52.363	1001	3	.765
		Baba Sağ	6					
		Anne ve Baba Sağ	981					
		İkisi de sağ değil	3					
Dışlama Mağduru Olma		Anne Sağ	15	.274	33.340	1001	3	.844
		Baba Sağ	6					
		Anne ve Baba Sağ	981					
		İkisi de sağ değil	3					
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma		Anne Sağ	15	1.213	82.438	1001	3	.304
		Baba Sağ	6					
		Anne ve Baba Sağ	981					
		İkisi de sağ değil	3					
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma		Anne Sağ	15	.119	15.036	1001	3	.949
		Baba Sağ	6					
		Anne ve Baba Sağ	981					
		İkisi de sağ değil	3					

1: Anne Sağ, 2: Baba Sağ, 3: Anne ve Baba Sağ, 4: İkisi de Sağ Değil

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Fiziksel Zorbalığa Mağduru Olma, Sözel Zorbalığa Mağduru Olma, Dışlama Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma ve Eşyalara Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin yaşam durumları arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 13: 6.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Yapma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumları	N	F	SS	sd	p	Anlamlı Fark
Fiziksel Zorbalık Yapma		Anne Sağ	15			4		
		Baba Sağ	6	3.207	497.539	994	.022*	2-3
		Anne ve Baba Sağ	981			998		
		İkisi de sağ değil	3					
Sözel Zorbalık Yapma		Anne Sağ	15			4		
		Baba Sağ	6	3.880	174.009	994	.009*	2-3, 2-1
		Anne ve Baba Sağ	981			998		
		İkisi de sağ değil	3					
Dışlama Yapma		Anne Sağ	15			4		
		Baba Sağ	6	.169	5.504	994	.917	
		Anne ve Baba Sağ	981			998		
		İkisi de sağ değil	3					
Söylenti Çıkarma ve Yayma		Anne Sağ	15			4		
		Baba Sağ	6	.516	7.287	994	.671	
		Anne ve Baba Sağ	981			998		
		İkisi de sağ değil	3					
Eşyalara Zarar Verme		Anne Sağ	15			4		
		Baba Sağ	6	.166	7.439	994	.919	
		Anne ve Baba Sağ	981			998		
		İkisi de sağ değil	3					

1: Anne Sağ, 2: Baba Sağ, 3: Anne ve Baba Sağ, 4: İkisi de Sağ Değil

Katılımcıların Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun alt ölçeklerinden Dışlama Yapma, Söylenti Çıkarma ve Yayma ile Eşyalara Zarar Verme alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Fiziksel Zorbalık Yapma boyutunda aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür. Meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, babası sağ olan çocukların ($\bar{x} = 28.66$) zorbalık düzeyinin anne ve babası sağ olan çocuklara ($\bar{x} = 19.60$) göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Sözel Zorbalık Yapma boyutunda aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık meydana geldiği ($p < .05$) görülmüştür. Meydana gelen bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacı ile TUKEY testi uygulanmıştır. Buna göre, babası sağ olan çocukların ($\bar{x} = 28.66$) zorbalık düzeylerinin anne ve babası sağ olan çocuklara ($\bar{x} = 19.60$) ve annesi sağ olan çocuklara ($\bar{x} = 10.33$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14: 6.sınıf Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Ölçeği Ergenlik Formunun Alt Ölçeklerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	t	F	p
Fiziksel Zorbalık Mağduru Olma		Devlet	89	27.3	10.54	1.63	.199	.102
		Okulu	2	0				
		Özel Okul	11	25.5	10.50			
			6	9				
Sözel Zorbalık Mağduru Olma		Devlet	89	15.4	6.76	1.00	.077	.316
		Okulu	2	2				
		Özel Okul	11	14.7	6.51			
			6	5				
Dışlama Mağduru Olma		Devlet	89	11.7	6.36	-.253	.014	.800
		Okulu	2	4				
		Özel Okul	11	12.1	6.31			
			6	4				
Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma		Devlet	89	8.97	4.80	.971	2.101	.332
		Okulu	2	2				
		Özel Okul	11	9.68	4.33			
			6	6				
Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma		Devlet	89	14.8	6.50	.668	.355	.505
		Okulu	2	3				
		Özel Okul	11	15.6	6.24			
			6	5				

Katılımcıların Fiziksel Zorbalığa Maruz Kalma, Sözel Zorbalığa Maruz Kalma, Dışlama Mağduru Olma, Söylenti Çıkarma ve Yayma Mağduru Olma ile Eşyalarına Zarar Verilmesine Maruz Kalma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile okul türü arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 15: 6.sınıf Öğrencilerinin AZÖEF Alt Ölçeklerinin Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

Değişkenler	Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sd	t	F	p
Fiziksel Zorbalık Yapma		Devlet Okulu	892	19.77	7.25	1.33	1.032	.182
		Özel Okul	116	18.82	6.81	6		
Sözel Zorbalık Yapma		Devlet Okulu	892	10.39	3.97	1.10	2.043	.268
		Özel Okul	116	9.96	3.01	9		
Dışlama Yapma		Devlet Okulu	892	7.94	3.31	.097	.472	.923
		Özel Okul	116	7.91	3.04			
Söylenti Çıkarma ve Yayma		Devlet Okulu	892	5.97	2.22	1.36	4.744	.172
		Özel Okul	116	5.68	1.56	6		
Eşyalara Zarar Verme		Devlet Okulu	892	11.39	3.86	-.200	.087	.842
		Özel Okul	116	11.47	3.81			

Katılımcıların Fiziksel Zorbalık Yapma, Sözel Zorbalık Yapma, Dışlama Yapma, Söylenti Çıkarma ve Yayma ile Eşyalara Zarar Verme alt boyutlarından aldıkları puanlar ile okul türü arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Tablo 16: Alt Ölçekler Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Kurbana Yönelik Fiziksel Zorbalık	—									
2. Kurbana Yönelik Sözel Zorbalık	.697**	—								
3. Kurbana Yönelik Dışlama	.612**	.706**	—							
4. Kurbana Yönelik Söylenti Çıkarma ve Yayma	.635**	.723**	.706**	—						
5. Kurbana Yönelik Eşyalara Zarar Verme	.620**	.605**	.563**	.663**	—					
6. Zorbaya Yönelik Fiziksel Zorbalık	.625**	.426**	.377**	.413**	.411**	—				
7. Zorbaya Yönelik Sözel Zorbalık	.484**	.496**	.387**	.412**	.409**	.754**	—			
8. Zorbaya Yönelik Dışlama	.435**	.393**	.417**	.342**	.389**	.587**	.612**	—		
9. Zorbaya Yönelik Söylenti Çıkarma ve Yayma	.395**	.382**	.331**	.441**	.435**	.600**	.621**	.644**	—	
10. Zorbaya Yönelik Eşyalara Zarar Verme	.364**	.304**	.285	.346**	.501**	.601**	.601**	.542**	.712**	—
Ortalama	27.10	15.34	11.93	9.30	15.21	19.66	10.34	7.94	5.94	11.40
Standart Sapma	10.55	6.73	6.35	4.75	6.47	7.20	3.87	3.28	2.16	3.85
*p<.05.										
**p<.01										

Tablo 16’da görüldüğü üzere akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu alt ölçekleri arasında pozitif yönlü güçlü ilişkiler ($p < .01$) bulunmuştur.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışmada Karaman ilindeki ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı puanlarının düşük ve orta seviyede olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda cinsiyete göre alt boyutlardan fiziksel zorba mağduru olma, söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma ve eşyalarına zarar verilmesi boyutlarına göre farklılık gösterdiği ($p < .05$), yine cinsiyete göre alt boyutlardan fiziksel ve sözel zorbalık yapma ile söylenti çıkarma ve yayma boyutlarının farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p < .05$). Farklılık gösteren tüm alt boyutlarda bu farklılığın erkek öğrencilerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgusunun literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Pişkin (2006) tarafından yapılan bir başka çalışmada, zorba davranışlar sergileyen erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nansel ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir başka çalışmada, zorba ve kurban sayılarının erkek öğrencilerde daha fazla olduğu ortaya konulmuştur.

Ailenin gelir durumu düzeyine göre dışlama mağduru olma ve söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma alt boyutlarında farklılık gösterdiği ($p < .05$) saptanmıştır. Bu farklılığın düşük gelirli ailelerden meydana geldiği ortaya konulmuştur. Literatür incelendiğinde, araştırmanın bu bulgusu ile hem benzerlik hem de farklılık gösteren bulgular olduğu görülmüştür. Sarıtaş (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, ekonomik durumu düşük olan ailelerin çocuklarının zorba davranışlarını daha sık yaptığı görülmüştür. Demaray ve Malecki (2003) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, ailenin ekonomik durumu ile çocuğun zorba davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Annenin eğitim düzeyine göre fiziksel zorbalık mağduru olma, dışlama mağduru olma, söylenti çıkarma ve yayma mağduru olma ve eşyalarına zarar verilmesine maruz kalma boyutlarında farklılık gösterdiği ($p < .05$), fiziksel zorbalık yapma, sözel zorbalık yapma ve dışlama yapma boyutlarında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu farklılıkların lisans mezunu annelerden meydana geldiği saptanmıştır. Kapıkıran ve Fiyakalı'nın (2005) yılında yaptığı bir çalışmada annelerin eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme becerisi arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Yine Baldry ve Farrington (2000) tarafından yapılan bir çalışmada ailenin eğitim düzeyinin düşük olmasının çocukta davranış problemleri görülmesine sebep olabileceği ortaya konulmuştur. Bu da araştırma bulgusunun literatür ile benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Babanın eğitim düzeyine göre ise anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p > .05$). Araştırmanın bu sonucu literatür ile benzerlik göstermiştir. Gençoğlu ve arkadaşlarının (2014) yaptığı bir çalışmada babaların eğitim düzeyinin çocukların şiddet eğilimlerine yönelik bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur.

Çocuğun yaşadığı kişiye göre fiziksel zorbalık mağduru olma, eşyalarına zarar verilmesine maruz kalma, fiziksel zorbalık yapma, sözel zorbalık yapma, dışlama yapma, söylenti çıkarma ve yayma ile eşyalara zarar verme boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana geldiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu farklılıkların babasıyla yaşayan çocuklardan meydana geldiği tespit edilmiştir. Bond ve arkadaşlarının (2001) yılında yaptığı bir çalışmada aile yapısının zorba davranışlar sergilemede ve zorbaca davranışlara maruz kalmada önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Sourander ve arkadaşlarının (2000) yaptığı bir başka çalışmada ise, çocuğun birlikte yaşadığı ailenin yapısının çocuğun zorbaca davranışlar göstermesi ve maruz kalmasına etki ettiği saptanmıştır. Araştırmanın bu sonucu literatür ile tutarlıdır.

Ebeveynlerinin hayatta durumlarının alt boyutlarından fiziksel zorbalık yapma, sözel zorbalık yapma boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < .05$). Literatür incelendiğinde, araştırmanın sonucundan farklı olarak Kale ve Demir (2017) tarafından yapılan çalışmada, anne ve babanın sağ olup olmama durumları ile çocuğun akran zorbalığı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu araştırmanın okul türüne göre hem zorbalık hem de kurban boyutunda farklılık göstermediği sonucu ile literatürde karşılaşılmamıştır. Pişkin ve Ayas (2008) tarafından yapılan çalışmada, en fazla zorba davranış sergileyen öğrencilerin özel liselere gittiği saptanmıştır. Satan (2006) tarafından yapılan çalışmada ise, özel okul ile devlet okulları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Alt boyutlar arasında yapılan korelasyon testinde ise, tüm değişkenler arasında güçlü ilişkiler ($p < .01$) tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu ile literatür arasında benzerlikler vardır. Ayas (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, zorbalık davranışı gören kurbanların, kendilerine tekrar gelebilecek bir zorba davranışına karşı saldırgan bir tutum gösterebileceği ortaya konulmuştur.

Bu çalışma sınırlılıklar da içermektedir. Bu çalışma Karaman ili, Merkez ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında okullarında öğrenim gören 6.sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Çalışmanın başka bir ilde ve başka sınıf düzeyleriyle yapılması durumunda daha farklı sonuçlar elde edilebilir. Bu çalışmada Akran Zorbalığı Ölçeği- Ergenlik Formu'nun alt ölçeklerinden olan cinsel zorbalığa maruz kalma ve cinsel zorbalık yapma alt ölçekleri çıkarılmıştır. Karaman ilinde okul rehberlik servislerinin bu konuyu özel olarak çalışması, daha büyük sınıfların çalışma grubunu oluşturacağı araştırmalarda bu alt boyutun ele alınması önerilebilir. Ölçeklerin uygulanması esnasında, 6.sınıf öğrencilerinin isimleri alınmamasına rağmen akran zorbalığı düzeyleri belirlenirken öğrencilerin yanıtlarında sosyal kabul hatasına düştüğü düşünülebilir. Bu sebeple, sonraki araştırmalarda öğretmen ve veli bildirimlerinin de alınması araştırmacılar için bir yol gösterici olabilir. Bu çalışmada, Karaman ilindeki akran zorbalığı düzeylerinin düşük ve orta çıkmasının en temel sebeplerinden birisi Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin son yıllarda okullarda yürütmüş olduğu akran zorbalığı ile ilgili farkındalık çalışmaları olduğu düşünülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda, öğrencilere çeşitli psiko-eğitim programları uygulanmış, öğretmen ve velilere yönelik farkındalık çalışmalarına yer verilmiştir. Özellikle 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Karaman ilinin yerel hedeflerinden birisi Akran Zorbalığı olarak belirlenmiştir.

Akran zorbalığı probleminin önüne geçmek adına çocuklarda sosyal ve duygusal beceri eğitimleri verilebilir. Bu eğitimlerle beraber çocuklar duygu yönetimini ve problem çözme becerilerini öğrenerek karşılaştığı akran zorbalığı sorunlarında kendi sorunlarını daha da büyümeden çözebilir. Akran zorbalığına sadece psikolojik danışman/rehber öğretmenler değil aynı zamanda tüm okul çalışanlarının duyarlı olması önemlidir. Bu sebeple akran zorbalığına duyarlı bir kurum kültürü oluşturulabilir. Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve yardımcı personelin akran zorbalığı ile ilgili konularda bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi için merkezi ve mahalli düzeyde bir kurularak hizmet-içi eğitimlerin verilmesi sağlanabilir.

Araştırmanın sonuçlarında görüldüğü üzere, annenin eğitim düzeyinin çocuğun hem zorba hem de mağdur olma düzeyini direkt olarak etkilemektedir. Bu sebeple, ilin tüm yöneticilerinin teşvikleri ile birlikte annelerin eğitim düzeylerinin artırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Sadece eğitim düzeylerini artırıcı çalışmalarla değil aynı zamanda bu soruna karşı farkındalık düzeylerini artırıcı çalışmalar da yapılabilir. Araştırmanın bir diğer sonucunda görüldüğü üzere, babası ile yaşayan çocukların zorba olma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple babası ile yaşayan çocuklara psiko-sosyal destek programları hazırlanabilir. Bununla birlikte bu çocukların babaları için de bir psiko-sosyal destek programı hazırlanarak babalara aynı anda uygulanabilir.

5. KAYNAKÇA

Atik, G., & Güneri, O. Y. (2013). Bullying and victimization: Predictive role of individual, parental, and academic factors. *School Psychology International*, 34(6), 658-673.

Ayas, T. (2008). Zorbalığı önlemede tüm okul yaklaşımına dayalı bir programın etkililiği. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ayas, T., & Pişkin, M. (2011). Lise Öğrencileri Arasındaki Zorbalık Olaylarının Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Okul Türü Bakımından İncelenmesi. *Ilkogretim Online*, 10(2).

- Ayas, T., & Pişkin, M. (2015). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 316-324.
- Baldry, A. C., & Farrington, D. P. (2000). Bullies and delinquents: Personal characteristics and parental styles. *Journal of community & applied social psychology*, 10(1), 17-31.
- Bond, L., Carlin, J. B., Thomas, L., Rubin, K., & Patton, G. (2001). Does bullying cause emotional problems? A prospective study of young teenagers. *Bmj*, 323(7311), 480-484.
- Carney, A. G., & Merrell, K. W. (2001). Bullying in schools: Perspectives on understanding and preventing an international problem. *School Psychology International*, 22(3), 364-382.
- Demaray, M. K., & Malecki, C. K. (2003). Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies, and bully/victims in an urban middle school. *School Psychology Review*, 32(3), 471-489.
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H., & Eranlı, K. (2014). Ergenlerin Şiddet Eğilimine Etki Eden Ailevi Faktörler. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psikiyatri Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81.
- Hauser, D., Gutzwiller-Helfenfinger, E., & Alsaker, F. D. (2009). Kindergartenkinder als Zeugen von Mobbing. *Swiss Journal of Educational Research*, 31(1), 57-74.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin press.
- Hong, J. S., & Espelage, D. L. (2012). A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. *Aggression and violent behavior*, 17(4), 311-322.
- Kale, Mustafa., & Demir, S. (2017). İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 10(3).
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (28. basım). *Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık*.
- Kapıkıran, N. A., & Fiyakalı, C. (2005). Lise Öğrencilerinde akran baskısı ve problem çözme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 11-17.
- Kepenekçi, Y. K., & Çinkır, Ş. (2006), Bullying among Turkish high school students, *Child Abuse & Neglect*, 30, s. 193-204.
- Menesini, E., & Salmivalli, C. (2017). Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. *Psychology, health & medicine*, 22(sup1), 240-253.
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Jama*, 285(16), 2094-2100
- Olweus, D. (1993). Acoso escolar, "bullying", en las escuelas: hechos e intervenciones. *Centro de investigación para la Promoción de la Salud, Universidad de Bergen, Noruega*, 2, 1-23.
- Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 605-626.
- Özkan, Y., & Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. (2006). Akran zorbalığı olgusunun ilköğretim öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. *I. Şiddet ve okul: Okul ve çevresinde çocuğa yönelik şiddet ve alınabilecek tedbirler sempozyumu*, 28, 31.
- Pişkin, M., & Ayas, T. (2008). Investigation of bullying among high school students with regard to school type, sex and grade level. *Counseling in International Perspective: Global Demands and Local Needs*: *International Congresses of Counseling bildirileri*, 25, 27.

Randall, P. (1995). A factor study on the attitudes of children to bullying. *Educational Psychology in Practice*, 11(3), 22-26.

Salmon, G., James, A., & Smith, D. M. (1998). Bullying in schools: self reported anxiety, depression, and self esteem in secondary school children. *BMJ*, 317(7163), 924-925.

Sarıtaş, M. (2006). Öğretmen adaylarının değerlendirmelerine göre sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını değiştirmek ve düzeltmek amacıyla yararlanılan stratejiler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 167-187.

Satan, A. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorba davranış eğilimlerinin okul türü ve bazı sosyo demografik değişkenler ile ilişkisi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Siyez, D. M., & Kaya, A. (2011). Akran zorbalığı gruplarında empatik eğilim. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 23-43.

Smith, P. K. (2016). Bullying: Definition, types, causes, consequences and intervention. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(9), 519-532.

Smokowski, P. R., & Kopasz, K. H. (2005). Bullying in school: An overview of types, effects, family characteristics, and intervention strategies. *Children & Schools*, 27(2), 101-110.

Sourander, A., Helstelä, L., Helenius, H., & Piha, J. (2000). Persistence of bullying from childhood to adolescence—a longitudinal 8-year follow-up study. *Child abuse & neglect*, 24(7), 873-881.

Sullivan, C., Arensman, E., Keeley, H. S., Corcoran, P., & Perry, I. J. (2004). Young people's mental health. *A report of the findings from the Lifestyle and Coping Survey*. The National Suicide Research Foundation.

Uysal, H., & Dinçer, Ç. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(4), 468-483.